

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Lliurament de la medalla de la
Universitat de València a Isidoro
Balaguer Sanchís

Discurs d'acceptació

València, 14 de març de 2001

PARAULES PRONUNCIADES PEL SR. ISIDORO BALAGUER SANCHIS

Sr. Rector, amigues i amics:

La veritat és que no tinc clar què hauria de dir en un acte com aquest, fora d'agrair una medalla que sobrepassa de bon tros els meus mereixements. M'he decidit per fer un paper sobre la transició considerant que aquesta distinció està relacionada amb una mòdica participació, quan encara tenia ànim de participar, a la transició democràtica. És pensant en tots aquells que van contribuir amb els seu esforç i la seua lluita a evitar la continuïtat de la dictadura que accepte aquest guardó. Voldria que significués un reconeixement als ciutadans i ciutadanes que van aconseguir que la restauració monàrquica -és a dir, la transició- adoptés, almenys, formes parlamentàries. Tot i que difícilment podia anar més lluny, és segurament aquesta contribució de la gent del carrer l'aportació més efectiva a la liquidació de la dictadura. Les actuacions menors, anònimes, col·lectives, van configurar un moviment democràtic que va impedir-ne una continuïtat més lineal, amb més supervivències autoritàries de les que encara avui, de manera creixent, podem observar.

Els pactes i els consensos per les altures polítiques, es van encarregar d'esfondrar els moviments civils i democràtics que integràvem els qui pensàvem en una societat més lliure i més participativa. I, no cal dir-ho, en un País Valencià normalitzat i racional. Res a veure amb aquesta mena de democràcia desigual i globalitzada que ens ha substituït la societat de dignitat que somiàvem per la anomenada societat del benestar, on una enorme quantitat d'informació, molt manipulada, limita la llibertat a un patró restringit, teledirigit i obligatori, molt convenient per a qui el dicta. On una gran prosperitat queda reservada a un sector poderós i minoritari. Una societat a la qual s'accepta amb naturalitat i, fins i tot amb admiració, l'habitual manca de principis del que, en altre temps, se'n deia classe dominant. Siga dit, sense negar els beneficis del canvi polític que, tanmateix, no s'haurien de comparar amb la dictadura, sinó amb una democràcia possible.

No sé si en som molts (sembla que no) els qui sentim la transició com una ocasió perduda, com un fracàs. Considerada per alguns com exemplar, en mirar la situació política actual em sembla inexplicable el seu prestigi. Crec que la gent raonable, que tampoc no sembla ser molta, s'anirà apuntant a l'escepticisme. Per la meua part vaig començar ben aviat a ser escèptic. Ara, com es pot observar sóc directament pessimista. Em vaig sentir molt prompte decebut per l'evolució de les expectatives autonòmiques al País Valencià. Anava passant poc a poc de partidari del procés autonòmic a malfiar-me de la maniobra i de la paròdia, cada dia més evident, d'autogovern valencià.

Per explicar l'origen d'aquest pessimisme em cal recordar que abans de la mort de Franco ja s'havien creat importants expectatives de canvi. Semblava a tocar una nova situació. Els franquistes començaven a veure l'esdevenidor complicat i a introduir variacions als seus currículums, ben aplicats a insinuar que mai havien estat franquistes. Tot va contribuir a crear un ambient terminal per al règim. La dictadura no

anava a sobreviure el dictador. Els grups d'una esquerra que realment existia, més i més organitzats, ensumaven la llibertat, potser somiant una llibertat possible i improbable alhora. Va ser el moment -el breu moment- en què es podia qüestionar tot, des de l'estat centralista fins la monarquia. El breu moment d'esperança, que podia justificar l'optimisme per l'establiment d'una democràcia on podien plantejar-se els problemes nacionals al País Valencià. El breu moment on tothom, inclosa la dreta esporuguida (sense cap motiu, com es va demostrar de seguida) feia cara d'acceptar, no sols les llibertats polítiques, sinó també reivindicacions de signe nacionalista. No tardarien gaire a aparèixer per tot arreu demòcrates de tota la vida, que realment no acceptaven res de tot això. Tampoc no tardaria molt a evidenciar-se que l'esperada nova situació no arribava on la imaginació i les il·lusions havien previst.

Polítics de la dictadura i de l'oposició, bandejant qualsevol mena de depuració, enllestiren una Constitució, naturalment restrictiva, que ara es considera immillorable i intocable, malgrat els criteris sobre la seua reforma que figuren al seu mateix enunciat. Constitució que impedeix el dret d'autodeterminació i qualsevol exigència de sobirania a canvi d'un model d'estat amb moltes comunitats autònomes, presumptament solidàries, però on n'hi ha de primera i de segona; històriques; recents i, fins i tot inesperades, mai reclamades per ningú. Així s'esperava aplacar vells conflictes i reivindicacions nacionals. És clar que, precisament, la proliferació d'autonomies venia, en realitat, a preservar la unitat de l'estat. El flamant estat de les autonomies, amb comunitats històriques i comunitats no se sap què, ha propiciat la creació d'una nova administració perifèrica de l'estat central i un nou tipus de polític. Presidents, diputats, consellers, directors generals; que ni estan a favor, ni entenen, ni tenen res a veure amb el problema de les nacionalitats. Alguns, fills i hereus directes del franquisme, altres més o menys reciclats, trànsfugues de diverses procedències; en definitiva, i amb escasses excepcions, tots partidaris, de l'estat centralista. A l'any 2000 el nacionalisme torna a ser el dolent de la pel·lícula. El problema del terrorisme, continua sense cap perspectiva de solució, i la seua possible darrera causa: una renovada visió d'estil falangista de la unitat de la pàtria, es veu segurament reforçada pels atemptats de la violència i els intents dels governs centrals per convertir Euskadi en província castellana. Cosa que, d'altra banda i menys tràgicament, ja estan aconseguint a casa nostra.

Les comunitats autònomes, de primera o de segona, no deixen de ser en realitat, entitats regionals. Els nacionalistes formulen reclamacions no previstes ni autoritzades, com ara l'autodeterminació. Aquesta reivindicació resulta lògica i imprescindible. Considerar-se una nació és, en aquest moment, una afirmació inútil però es fa necessària per distanciar-se del regionalisme. Al nostre país es fa molt evident la condició retòrica d'aquesta afirmació. Un sector del regionalisme valencià, atapeït de patriotes espanyols, proclama de tant en tant que el reino de Valencia és una nació. Les dificultats per caracteritzar què és això d'una nació, les ambigüitats de les definicions, permeten aquestes proclames. La incoherència apareix justament si la correlativa acció política no inclou la reclamació de sobirania, sempre absent del regionalisme. Es fa necessari afegir conceptes d'emancipació a la política nacionalista, tot i que no signifiquen gran cosa ara per ara.

Al País Valencià, les postures queden clares quan es tracta de l'idioma.

Tot i que alguns regionalistes parlen valencià, la seua obsessió i activitat per reduir-lo, separar-lo del català i aproximar-lo al castellà, revela les seues resistències a acceptar dins dels seus dominis corrents culturals universals (fora de la cultura castellana), ni mecanismes de normalització. La llengua recull solidaritats que determinen l'aparició de sentiments i actituds de naturalesa nacional. No sols constitueix un element de diferenciació, també genera tradicions distintes, costums diferents i, no cal dir-ho, una altra literatura, una altra cultura. Fins i tot, abans d'adquirir continguts nacionalistes, apareixen moviments reivindicatius per l'atemptat a la llibertat que significa la liquidació de l'idioma. El nacionalisme valencià cospa la necessitat de contrapassar alguna voluntat política organitzada a la degradació cultural i a la seua primera causa, que caldria cercar probablement en la manipulació política del desordre lingüístic.

Tanmateix, entre les raons que em portaren a la militància nacionalista, no trobe la raó patriòtica. No considere la importància de ser d'ací o d'allà. De tenir aquests o altres avantpassats o de pertànyer a aquesta o altra ètnia. Però, malgrat ser contrari a qualsevol patriotisme he participat amb cert convenciment en tasques i intents de conscienciació nacional al País Valencià. Si més no, per denunciar la incultura dominant com un objectiu que ara, amb les obsessions institucionals, es considera secundari, segons sembla. Em resultava indignant la resistència a la recuperació cultural i l'animositat oficial contra els instruments culturals, com ara les universitats, l'ensenyament, les associacions o simplement la correcció literària i em semblava molt evident que la degradació de l'idioma, l'ajut oficial a la seua deformació, la confusió interessada entre atraccions de fira i cultura o la destrucció del patrimoni, constitueixen grans negocis per al poder polític i econòmic i els seus amics. Per altra part, el menysteniment i l'agressió a la nostra cultura forma part dels actuals i creixents intents de desprestigi dels nacionalismes, mitjançant una persecució que arriba fins el ferotge atac que intel·lectuals, polítics, periodistes i comentaristes, dediquen a qualsevol nacionalisme, amb una gran ignorància d'aquest fenomen i sempre en nom d'una pluralitat que no amaga l'histerisme uniformista.

No soc l'únic en no entendre el patriotisme. Contra el fanatisme patriòtic i les bestieses que s'han comès en el seu nom hi ha abundants testimonis, alguns particularment terrorífics. Compréc que el nacionalisme, com el centralisme i l'antinacionalisme, no deixa de ser una modalitat del patriotisme, i com aquest, fanàtic i violent o tolerant i racional. Però també és l'aspiració a una llibertat més decisiva per evitar la degradació d'una col·lectivitat diferenciada; la capacitat de subversió enfront de l'uniformisme centralista. En definitiva, una exigència de racionalitat per poder conservar allò més valuós d'una comunitat distinta. Els conflictes són sovint baralles entre patriotes, però els pobles solen ser els agredits i els estats els que provoquen i estimulen les agressions. En aquest sentit recordaré una idea de Pierre Vitar, no sé si literal: "En la història de les nacions, i per distingir entre nacionalisme i patriotisme, cal insistir en les diferències entre les actituds voluntaristes, organitzadores i, finalment, agressives de les classes dirigents, i les actituds més aviat defensives (heroiques, sobre tot en les resistències) de les classes populars".

Per acabar, desitge demanar excuses per aquest anacrònic repàs de vell antifranquista poc interessat a posar-se al dia i adaptar-se a un temps de cinisme generalitzat. Possiblement, al llindar de l'ancianitat, a més de rebre medalles, es tendeix a reconsiderar històries que tothom coneix. I es mira amb certa irritació la

involució d'una actualitat no gens satisfactòria que ens volen fer passar per modernitat. Sobretot quan es comprova com les majories democràtiques legitimen lleis i actuacions antidemocràtiques i estimulen mentalitats reaccionàries i racistes. Com a contrapunt, també voldria manifestar, finalment, que si bé molt sovint tinc una idea enutjosa i incòmoda de la falta de reacció del meu país; de l'autosatisfacció dels meus conciutadans, conserve, tanmateix, una certa confiança en el meu poble, de vegades passiu, de vegades lluitador. Com tots els pobles.

Moltes gràcies.